

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre 16 kor.
 Negyedévre 4 .
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre 20 kor.
 Negyedévre 5 .
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre 24 kor.
 Negyedévre 6 .

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kőiratait visszaadással
 vagy megörökléssel nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Termeljünk többet.

(K. Ö) A drágaságnak vannak okai, melyek időleges jelleget adnak a drágaságnak és olyanok, melyek állandó jelleget kölcsönöznek neki. Az ipari termelés terén most az u. n. magas konjunktúra uralkodik. Nagy a kereslet, ez megdrágítja a termelési költségeket, ami viszont megdrágítja az árut. Drága a hus, mert a napszám és munkabérek magassága miatt nagy a husfogyasztás, ami megdrágítja a termelési költségeket. Az állatvédők vármok nem okozói a drágaságnak, csak lehetővé teszik a haszonra való hustermelést. A vámentes husbehozatal nem teszi olcsóbbá a husfogyasztást. Példa reá Anglia, mely vámentesen importálja a húst, de a hus drága volta ellen nincs panasz, mivel az angol a magas munkabérek mellett megtudja fizetni a húst. A konjunktúra azonban még is változhatik, ami a drágaságra is befolyással lesz.

Sajnos azonban, vannak oly jelenségek, melyekből arra lehet következtetni, hogy a gazdasági élet fejlődése oly helyzetet teremtett, melynek állandó folyamata lesz a minden téren tapasztalható drágulás. A gazdasági élet fejlődése lehetővé tette a tőke összpontosítását kartellek, szindikátusok és trösztök alakjában. Az a sok láрма, mely a husdrágaság körül elhangzott, nem egyéb, mint az amerikai huströszt ügyesen kiesztelt és még ügyesebben színre hozott taktikája. Amerikában meg vannak mindazok a feltételek, melyek lehetővé tennék az amerikai polgár olcsó megélhetését. Már pedig sehosem olyan drága a megélhetés, mint Amerikában. A kartellek és trösztök csinálják a horribilis drágaságot. Egy dollár az annyi, mint nálunk két korona. És ki bír ma a trösztökkel és kartellekkel. Sokszor az államhatalom is hozzájárul a kartellek garázdálkodásának lehetőségéhez. Példa erre a petroleum kartell. Az államhatalom guzsba kötötte a Vacuum Oil versenyt és a petroleum kartell jóvoltából a kifizető 24 fillér helyett 40 fillért fizet a petroleum literjéért.

A drágaságot sokan azzal vélik enyhíteni, ha többet termelünk. Serényi miniszter adta ki a jelszót, hogy termeljünk többet. Helyes. Egy statisztikai kimutatás szerint a magyar mezőgazda termel he-

táronkint 15 és fél métermázsa búzát, a német 20-at, az angol 25-öt és a dán 26-ot. A magyar gazda termel 21 és fél métermázsa kukoricát, az angol 32-öt, az osztrák 40-et és német 45-öt. Ugyanez a statisztika kiszámítja, ha a magyar gazda annyit termelne, mint a német, úgy átlagban 1000 millió koronával több jövedelme lenne, mint ma van.

Azt hisszük, hogy 1000 millió koronáért érdemes gondolkodni a dolog felett, annál is inkább, mivel a gyengébb magyar átlagterméseknek nem a föld, hanem a földmivelő az oka, aki nem rendelkezik azzal a termelési ismeretekkel, mint külföldi pályatársa. Tehát termelni kell. Pedig a magyar kigazda nem akar tanulni. Mindent, ami új, lenéz és nem tudja elképzelni, hogy aki kabátot visel, az értsen a mezőgazdaság technikájához. A földmivelésügyi miniszter által fogantatott gazdasági oktatás reformja bizonyára hozzá fog járulni a termelési technika fejlesztéséhez. Mindazonáltal céltudatos munkára van szükség. Különbözik úgy járunk, mint a téli tanfolyamokkal és szakelőadásokkal, melyeknek alig van gyakorlati hasznuk. Polgártársaink meg is hallgatják, meg is dicsérik, de aztán marad minden a régi.

Már most az a kérdés, hogy ha többet termelünk, olcsóbb lesz-e az élelem? Igen is, meg nem is. Igen, ha fentartjuk az agrárvám rendszert. A termelő a megnövekedett termelési költségek miatt most még nem tudja olcsóbban adni terményeit, ezt csak abban az esetben tehetné, ha többet termelne és termelését megvédelmezné a külföldi verseny ellen a vám. Azonban több termelés mellett sem lesz olcsóbb az élelem, ha letörjük az agrárvámokat, a mi feltételezi a nyugati államok agrár vámjainak elejtését, mert ebben az esetben pusztán a külföldnek termelünk.

A jelszót tehát ilyképpen kell megvalósítani: Termeljünk többet és tartsuk fenn az agrárvámvédelmet.

A képviselőház ülése. Berzeviczy Albert elnök 10 óra után nyitja meg az ülést.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítésénél Eitner Zsigmond kifogásolja, hogy eltérés van a jegyzőkönyv és a napló között. Kéri annak a megállapítását, hogy tegnap az első

névszerinti szavazásnál nem 94-en, hanem 91-en szavaztak igennel.

Ennek megtörténte után **elnök** bemutatja Dunyverszky Bogdán óbecsei képviselő mandátumát. Jelenti, hogy az állandó összeférhetlenségi bizottság Papp Elek nádudvari képviselő tüzte ki a tárgyalást. Jelenti továbbá, hogy a Ház az aradi gyászünnepélyen küldöttségileg képviseltette magát.

Bemutat ezután több rendbeli kérvényt és feliratot részben az obstrukció ellen, részben a katonai javaslatok ellen és az általános választójog mellett, továbbá Hevesvármegye feliratát az állami alkalmazottak nyugdíjának rendezése tárgyában.

A kérvényekre vonatkozó elnöki előterjesztésekkel szemben **Kann Béla** ellenindítványt terjeszt elő minden egyes esetben, amelyre az ellenzék névszerinti szavazást és annak a következő ülésre való halasztását kéri.

Elnök így rendelkezik.

Napirend szerint következtek ezután a mai ülésre halasztott névszerinti szavazások.

Rók Iván határozati javaslatot nyújt be, melyben indítványozza, hogy a kormány új véd-erőreformot készítsen és terjessze a Ház elé.

Ülés vége 2 órakor.

Berzeviczy nem mond le. Berzeviczy Albert, a képviselőház elnöke, a lemondásáról terjesztett hírekre a következőleg nyilatkozott: — Már igazán nem győzöm cáfolni a lemondásomról szóló híreket. Szó sincs róla.

A közvetítésről szóló hírek sem felelnek meg a valóságnak. Az tagadhatatlan, hogy vannak tervek, vágyak, kombinációk a béke és a parlament rendes működésének helyreállítása érdekében, hallottam én is ilyet nem egyet, de történni még semmi sem történt. Diskuráltam egy pár szót a heizetről az ellenzék egyik-másik vezetőjével, de az ehhez fűzött kombinációk mind csak találgatások. Elvégre a Ház elnökének is szabad politikáról beszélgetni és az a körülmény, hogy én a Ház elnöke vagyok, nem foszthat meg attól a jogtól, hogy politikai kérdésekről alkalmilag magam is ne diskurálhassak. Ismétlem és hangsúlyozom, hogy több nem történt. Különbözik is, mint minden más országban, úgy nálunk is a parlament leaderje a miniszterelnök és csak természetes, hogy az ő távolléte alatt nem volna helyénvaló olyan kérdések tárgyalásába belebocsátkozni, amelyekben a döntő szó kétségtelenül őt illeti.

20 százalékkal olcsóbb uri ruha beszerzési forrás.

Ha finom szöveteiből készült divatos és modern szabású ruhát szeret viselni olcsón, sétáljon el

Darabont Gyula előnyösen ismert uri szabó divattermébe, Páris-u. 12. sz. alá, vagy hívja fel 980 sz. telefont,

mert azért van mellékutcában ez a különben teljesen modernül berendezett divatterem, hogy vevőit olcsón és jól szolgálhassa ki. **Dus raktárba megérkeztek a legjobb gyártmányú angol, francia, skót és hazai szövetek, double felöltő és divat mellények** berendezkedésem olyan, hogy a legkényesebb izlést is kielégíthetem. Műhelyemet és mintáimat bárki vetélkenyszer nélkül megtekintheti. **Elsőrendű munkások.** Vidékre mintát küldök, esetleg egy jól álló viselt öltöny beküldése elég, erről ujjat készítek. **Hitelképes egyéneknek és tisztviselőknek részletre is.**

Kisérletek nagyváradai nyilvános könyvtárak létesítésére.

— Irta és a Muzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének 1911. okt. 8-án Nagy-Váradon tartott közgyűlésén felolvasta dr. Karácsonyi János kanonok. —

Nagy-Váradon, Vitéz János egykori otthonában, a Csezmiczey Jánostól, költői néven Jamis Pannoniustól megénekelte könyvtárak helyén a középkorból egyetlenegy könyv sem maradt. Vitéz János könyvei Esztergomba, majd onnan árulás útján külföldre kerültek, a szigorú ferencrendűek váradai házában könyvei pedig Gyöngyösre vitettek.

De hogy is maradhattak volna itt meg könyvek, mikor a századokra épített falak, egyházak, bástyák is romba dőltek a szörnyű véres háborúk idején, mikor a város is 1692-ben a keresztények kezére úgy jutott vissza, hogy egy ép szoba benne nem volt.

Sőt még a háborúk befejezésével sem lehetett itt semmiféle nemesebb lelki szükséglet kielégítésére gondolni, mert akkor meg a hadi tudomány fejlődése és a hivatalos eljárások roppant hosszadalmassága miatt Várad polgársága igazán «szerte nézett s nem lelé honát a hazában.» Csak 22 év múlva 1714-ben mérték ki a katonai földmérők a város területét és főbb utcáit csak akkor lehetett hozzáfogni az állandó házak emeléséhez.

De még akkor is majd félszázad telik el, míg Nagy-Váradon is megkezdődik a tudományok iránt való érdeklődés, az emberi lélek magasztosabb vágyainak kielégítése és így ezzel együtt az erre szolgáló egyik eszközként, a könyveknek szeretete.

Természetesen először azok gyűjtenek könyveket, akiknek módjuk volt hozzá és akik itt is laktak, a Kanonokok.

Először maga a káptalan mint testület együttesen kezdi az ő céljaira szükséges szertartásos és jogi könyveket megszerezni. 1702-ből és 1703-ból maradtak is reánk ily könyvek. De a Rákóczi felkelés után a könyvek beszerzésének a közös módja megszűnt és azontúl csak az elhalt kanonokok könyveivel gyarapodott a régi gyűjtemény. 1729-ben már annyira szaporodtak a könyvek, hogy külön szekrényt kellett számukra készíteni és egyszersmint őket jegyzékbe venni. Ugyanekkor rendezték a Bakó János nagyprépostól veit könyvek ügyét is. Mert Bakó mint nagyprépost kifizette a káptalan által megrendelt könyveket de közbe jött a Rákóczi felkelés, nem fizették ki neki és 1711-ben az új kanonoktól is hiába követelte. Atért végrendeleti végrehajtója 1720 után minden könyvre, melyet Bakó a káptalan számára rendelt, odairta nagy mérgesen, hogy «vétetett a váradai káptalan számára, de még nincs kifizetve.» 1720 után azonban a káptalan kifizette és azért a harmadik kéz 1729-ben írja «Sőt, kivan fizetve.»

A káptalani könyvtár nagyságát és értékes voltát Rier Ferenc kanonoknak köszöni. E nagyműveltségű férfiú előbb lovas kapitányságig vitte fel és azután lépett a papi pályára és mint az egeri egyházmegye papja az egeri lyceumban a mennyiség tudományt adta elő. 1762-ben lett váradai kanonok s itt is nagy szervező tehetségnek adta jelét. Mint egyetem műveltségű férfiú, ritka szép könyvtárt is állított egybe. Könyveit mind egyformára be kötötte, úgy, hogy a káptalani könyvtárban külső alakjukról ma is rá lehet ismerni az egykori Rier-könyvekre.

E derék férfiút a halál 1766. decz. 27-én Bécsben érte utól, mert pár héttel előbb oda ment magát gyógyíttatni. Mint volt katonatiszt, megemlékezett a katonatisztek árváiról is és alapítványt tett két katonatiszt-leány nevelésére. E révén, de még különben is az akkori merev központosság révén Mária Terézia is tudomást szerzett Rier végrendeletéről. E végrendelet 11 pontja utasított, hogy a matematikai és fizikai akkori roppant ritka és értékes szerek a püspöki lyceumnak adassanak, könyvei pedig a káptalani könyvtárba helyez-

tessenek. Mária Teréziának mindenre kiterjedő figyelme megragadta ez alkalmat, hogy a már erősen tervezett nagyváradai két részből álló bölcselői és jogi oktatással foglalkozó lyceumnak segédeszközöket szerezzen. Azt rendelte tehát, hogy a matematikai és fizikai szereket a lyceumnak kell átadni, a könyvekre nézve pedig azt az óhaját nyilvánította, hogy azokat a káptalan közhasználatra engedné át (publico usui adornaret).*

Ez volt tehát az első lépés Nagy-Váradon nyilvános könyvtár létesítésére.

Hogy nem egészen sikerült, annak sokféle oka volt. Először is a nyilvános használatra szánt könyvtár tartalma. Főleg emiatt nem tartotta alkalmasnak maga a váradai káptalan sem 1777-ben a maga könyvtárát erre.

Elmondja ezt világosan 1778. január 20-án gróf Károlyi Antalhoz a tiszántúli kerület iskolai főigazgatójához intézett levelében: »Hogy bár a káptalan — írja — a fölséges asszonynak a tudomány és közjó előmozdítására irányuló abbeli igyekezetét, hogy a káptalani könyvtárból Váradon nyilvános könyvtár alkottassék, a legnagyobb tisztelettel fogadja, de mégis kijelenti, hogy a káptalan könyvtára nem nagyszámu és csupán a tanároktól meg a tanulóktól használható könyvekből áll. Legnagyobbbrészt ugyanis az elhalt kanonokok szónoki, egyházi és hittudományi tárgyu könyveiből gyűlt egybe. Boldogut Rier kanonok könyvei már inkább nekik valók, főleg a bölcselői tudományokat illetőleg. Ahhoz, hogy mind a régi, mind a Rier-féle könyvtár közöslra szolgáljon, a káptalan szives örömet hozzájárul, de azért nem meri azt nyilvános könyvtárnak nevezni, mert akár a könyvek számát, akár a szerzőktől tárgyalt tudomány ágakat tekintjük, nagyon messzire áll a nyilvános könyvtár kellékeitől. Reméli azonban a káptalan, hogy idővel alkalmasabb lesz a nyilvános használatra, mert a káptalan mostani tagjai elége célszerű könyvtárral rendelkeznek s ha azok a régi szokás szerint a káptalanra szállanak, akkor azokkal a közjót előmozdítani a káptalan el nem mulasztja.**

A második és fontosabb ok, amiért nem lehetett a káptalani könyvtár nagyméretű nyilvános könyvtár, az volt, hogy a káptalan 1779 decemberében kénytelen volt kiköltözni Nagy-Várad város mellé közepéből a város végére az akkoriiban még egészen pusztán álló székesegyház mellé. Ide kellett vinni a könyvtárat is és elhelyezni az új székesegyház kápolnája felé. Egész a vasut megnyitáig, sőt jóformán a vilamos vasut elkészültéig akkora messzeség volt ez Nagy-Várad lakossaira nézve, hogy senkinek sem volt kedve olyan messzire kifáradni egy-egy könyvért.

Ha ez be nem következik, a káptalan és a kanonokok látva az érdeklődést és a könyvek sürű használatát, csak kénytelenek lettek volna könyvtárukat folyton fejleszteni és ha nem is szórakozásra, mégis tudományos célra kellő számú könyveket beszerezni.

Ugyanez okon megdőlt azon szokás is, hogy az elhunyt kanonokok könyvei a káptalani könyvtárba helyezendők. Már Rier halála után 4 év múlva Szenczy István kanonok, az Orsolya apácák kolostorának alapítója, végrendeletében úgy intézkedett, hogy könyvei a mai Körözsutván levő papnevelő, a pálosok és a kapucinusok között szétosztassanak, mert belátta, hogy azok, akiknek könyvekre leginkább szükségük volt, az oly távollevő káptalani könyvtárat nem használhatják. Ebbe a káptalan bele is egyezett, csak azt kötötte ki, hogy a könyvek mégis egy helyen maradjanak, még pedig a papnevelő-intézetben és a pálosok meg a kapucinusok használhassák.***

Kapott e határozaton épen az a kanonok, akitől a váradai káptalan még több könyvet örökölhetett volna: Gánóczy Antal. Ez is tagadhatatlanul nagyon eszes, széles körű ismereteket szerzett, de másrésztől nagyon indulatos és becsvágyó férfiú volt. Ő állítólag 24.000 koronát (hajdanában roppant pénzt) költött csak 1782 ig

* A váradai káptalan jzókönyve 1777. decz. 30.

** Káptalani jzókönyv 1778. január 20.

*** A váradai káptalan hiteles helyi levéltára 1782

könyvekre s azontúl is gyarapította könyvtárát, de azt rendelte, hogy azt adják el. S mivel utolsó éveiben távol Pozsonyban tartózkodott és a káptalan tőle elidegenedett, 1790-ben bekövetkezett halálakor nem volt mód benne, hogy ez értékes könyvtárat a káptalan megszeresse.

Igy azután a többi kanonokok is különféleképen rendelkeztek könyveikről, más és más jótékony intézetnek hagyva azokat s a káptalani könyvtárba csak azok könyvei jutottak, akik vagy végrendelet nélkül haltak el, vagy legalább is könyvek tekintetében nem rendelkeztek. 1801-ben a káptalani könyvtár megkapta mai szervezetét, de mivel legnagyobb-részt régi, elavult könyvek vannak benne, kevesen használják.

Rendszeresebben gyűjtött és gyorsabban kitejldött könyvtár keletkezett Nagy-Várad város másik részében, az ugynevezett Olaszirészben a nagyhid mellett levő jezsuita-házban.

1735 végén Okolicsányi János váradai püspök három ezer forintot tett le alapítványul, hogy a gimnáziumban ezentúl a poezist és hetorikát, költészetet és ékesszólást is tanulhassák, vagyis a mai főgimnázium V. és VI. osztályának megfelelő osztályokat felállítsák. Amint ez megtörtént, megkezdődtek az akkori szokás szerint a diákok színelőadásai is. E színelőadások készítéséhez sok történeti, földrajzi, költészeti könyvre volt szüksége a mestereknek, tehát a jezsuita társház megkezdte a könyvtár berendezését. E könyvtár 1780-ig a gimnáziumi tanároknak, 1780-tól kezdve pedig az akkor felállított nagyváradai liceum tanárainak szolgálatára állott, 1780-ban átvitték a mai városháza helyén állott egykori püspöki palotába, amely 1780-tól 1874-ig főgimnázium és jogakadémia, azontúl 1896-ig a főreálskola céljaira használtatott. Itt volt az első féig nyilvános könyvtár, persze szűk helyen s összeszerorítva, nehezen volt használható és 1854-ig kiegészítetlenül nem sokat ért, de mégis ez lett alapja Nagy-Várad mai könyvtárai közül a legtöbb tudományágat felölelő, a legjobban rendezettnek: a királyi jogakadémia könyvtárának.

Nem rendszeres gyűjtésből, hanem jóformán adományokból keletkezett a papnevelő-intézet könyvtára. Első nyomát már 1780-ban találjuk. Szenczy István ugyanis halálos ágyán úgy rendelkezett, hogy könyvei három részre osztassanak, a papnevelő intézet, a pálosok és a kapucinusok között, de a káptalani kiküldöttek rábírták, hogy az összes könyveket a papnevelőnek hagyja, azon kötelezettséggel, hogy e könyveket a pálosok és kapucinusok is használhassák. Eszerint ez is kilépett a magán könyvtárak szűk határából és mások használatára állott. 1801-ben pedig e könyvtár egy szerre az akkori tudomány színvonalára emelkedett, mert Pray György, hazánk nagyevű, mostanáig alig felülhaladott történetirója, becses könyvtárát a papnevelőnek hagyományozta.

Ha e könyvtár megmarad a Nagy-Körözsutván, a mai Csesztivó intézet helyén, mindenestre szép fejlődésnek indult volna, de 1806-ban ezt is átvitték egész a város szélére. Ettől kezdve csakis a papnevelő intézet tanárai használhatták és így sok tekintetben holt kincs maradt.

A város legnagyobb könyvtára, a püspökségi könyvtár, legfiatalabb. A XIII. században Nagyvárad püspökei közül, akik hosszabb ideig ültek a püspöki székből és így jelentékeny könyveket vettek össze, elávoztak és így könyveiket magukkal vitték. Pedig hazánk ezen előkellő férfiai, Nagyvárad első polgárai maguk n gyon érezték, hogy helyesen egybe válogatott, a tudományok színvonalán álló könyvekkel mind a vallásos ság, mind a közművelődés ügyét előmozdítják. Nevezetesen bizonyosság van reá, hogy gróf Forgács Pál ugyanaz, aki a székesegyház építését megkezdette, itt Nagyváradon is hatalmas könyvtárat akart létesíteni. A püspöki palota első tervében, mint a mellékelt ábrán is látható, az első emeleten két hatalmas termet szánt a könyvtár helyiségének. De 1759-ben Mária Terézia királyné és a bécsi kormány a dédelgetett szerbek vadasko-

dása miatt elhelyezte őt Vácra. Utóda Patachich Adám 10 évig bajlódott a püspöki palota építésével, mégis csak egy éjjelt tölthetett benne, mert 1776-ban a királyné áthelyezte Kalocsára s itt vetette őt meg a méltán nevezetes kalocsai érseki könyvtár alapját. Utánca 4 évig üresedésben volt a püspökség, hogy jövedelméből felépíthessék a székesegyházat, Patachich utódát Kodonichet megint áthelyezték Kalocsára és így a szegény, különben is más irányban jótékony Kalotay Ferencet nem számítva, csak Kondé püspök, majd utánna Miklóssy Ferenc vethették meg alapját a mai immár majd 30 000-re gyarapodott püspökségi könyvtárnak.

Ez adatok világosan igazolják, hogy a magyar nemzet Nagyváradon élő tagjai között is mindig élt a szeretet a komoly tudományok iránt! Négy — bár csak félig nyilvános — könyvtárat használhattak Nagyváradon már a XVIII. században azok, akik nem szórakozni, nem időt pazarolni és így visszaelni akartak a könyvekkel, hanem lelkük művelésére, ismereteik bővítésére forgatták. S hogy ilyenek szép számmal voltak a XVIII. században itt Nagyváradon, mutatja 1785. táján készült és most a főgimnázium tanári szobájában őrzött érdekes festmény. Valaha Steindl Ferencnek a nagyváradai főiskolában, akadémián a matematika (menyiségtan) tanárának ajánlották fel tisztelői. E jeles técfű, aki az akadémiai ifjúság számára «a földmérés elemei» című könyvet is írt, akként van ábrázolva, hogy jobbáiban körző van, bal kezében pedig egy térképet tart. Ezt a Körözs (Kerezs) két részre osztja, a többi részen pedig patakok kerítnek kisebb nagyobb területeket. E területeken azután rangsor szerint fel vannak jegyezve mindazon nagyváradai férfiak vagy családok, akik a tudományok iránt érdeklődtek, még pedig az akkori műveltség szerint francia nyelven.

Legfelül a királynak képviselőjében a I. Etat militaire van felsorolva élén az ezredessel: Bellegarde-dal. Ott van azután a híres kommandáns (várparancsnok) Roth György és lejjebb Pichler kapitány. Borlichtigen és Frischeisen hivatalai nincs feljegyezve.

A katonai rend után mindjárt következik a nagyváradi osztály I. Etat litteraire de l'Académie Roy (dle) névvel. Kezdi a névsort Mihály György mint legidősebb tanár és egyúttal az egész akadémiának helyettes igazgatója. Azután Bogdanich, Kereszturi József történetíró Jankovich, a kerületi főigazgató, majd valamivel alább Vas János, Müller Ferdinánd, egyik legtermékenyebb tudósító, Braun Károly a fizika tanára. A leírás alatt a gimnázium tanárai vannak feljegyezve: Eöszy József, Szluha Demeter és Kastner György. Egy kis szegletben legszállan meghuzódik a három plebánus Frierler a várbeli pap, Finácy Ignác az újvárosi és Klobusiczky Péter az olaszai plebánus.

Egy hosszú, a Berettyó régi folyását utánzó patak választja el az akadémia tanárait a várad püspökség és Bihar megye főembereitől. Az »Eveche de Grand Varadiu« feliratu területen első személy persze a püspök, nagyméltóságu gróf Kollonich László, azután következnek sorban az akkori kanonokok közül hatan: Gróf Kornis Ferenc a nagyprépost, gróf Forgách Pál, Salamon József a főnevelő-intézet alapító, Csánóczy Antal, Ehrenfeld Pál Gáspár és Kende László. Ezzel egy vonalon áll Bihar megye akkori feje gróf Teleki Samu ő nagyméltósága nevével Iktári Bethlen Zsuzsannával, Mária leányával és Domokos fiával. Eppen az ő és a kanonokok névsorából lehet biztosan megállapítani, hogy e kép 1785-ben készült, mert Teleki Samu csak 1784-ben lett Bihar megye és az egész nagyváradi kerület kormányzója, Salamon kanonok pedig már 1786-ban meghalt.

Ezután egy kis csik kettéosztja a térképet. Két helyütt is rá van írva e csikra, hogy R. Keres, tehát a Sebes-Körözszt akarja jelenteni. A Körözsnek mintegy ba partján következnek tehát a tudományok iránt érdeklődő nemesi családok. Őnek közülök egész uradalmat mér ki a festő, a tudományok országában, s ezeket »la Domaine« szóval jelzi.

Első közülök Tokody István György az akkori vármegyei főjegyző nevével Vay Magdolnával s már tanító korban levő legelső fiuk József is fel van jegyezve. A másik család Jeskófaly Beliczay. Ennek akkoriban feje volt Beliczay József másod alispán, hajdan Nagyvárad Socrate. Mellette áll nevének Szentmiklósi Pongrácz Klárának, a megye akkori urú köztött egyik legkiválóbbnak neve, körülöttük pedig két nagyobbik fiuk József és Maximilián és két leányuk Antónia és Eva vannak feljegyezve. A harmadik család a Ferdényi. E család feje ekkor Ferdényi Muki János, neje Biró Judith, gyermekei pedig Ferenc és Franciska.

A nemesi családok második sorát a Beöthyek nyitják meg Beöthy János alispán és neje Baranyay Borbála háza szintén kedvelt hajléka volt a tudományoknak s gyermekeik közül Lajos és Vince fiuk, Franciska és Viktória leányuk, tanuló sorban állottak.

Jókora területet juttat a festő a Szentiványi családnak, mert Szentiványi Józsefnek és nevének Sughó Magdolnának csakugyan nagy családja volt. Három fiu József, Ferenc és Benedek és négy leány Anna, Kata, Cecilia és Róza nevei veszik e házaspárt körül.

Az öt uradalom után következnek a vidékek (les Cantons) vagyis olyan családok házai, akiknek vagy nem volt iskolába járó gyermekek, vagy nem laktak állandóan Váradon. Ezek 7 járásba vannak osztva. Az első járásban ott van Szilágy György (a derecskei jószágigazgató), Sughó György táblabíró, Vay László megyei aljegyző, Verner Jakab az elemi iskolák felügyelője.

A második járásban Ditholóczky Ferenc püspöki számvevő, Heher János püspökségi jószágfelügyelő, Pongrácz János káptalani jegyző, Bóra Mihály a püspökség jószágigazgatója.

A harmadik járásban 5 házat festett ugyan a képiro, de csak egyik tulajdonát jegyezte fel s ez volt Tisza II. László akkori megyei aljegyző.

A negyedik járásban Luby Károly iskolai felügyelő, majd alispán, Péchy Imre megyei aljegyző, Kinczy Dénes megyei aljegyző, továbbá az előttem ismeretlen Lipták és Viser Lipót levéltárosnak házait jegyzi meg a képiro.

Az ötödik járásban Kovács János táblabíró, Horváth Kocin előttem ismeretlen urak, Lukács Miklós táblabíró és Nemiró Mihály a város jegyző házai vannak megjelölve.

A járasok alatt szerényen meghuzódnak a város akkoriban legnevesebb polgárai: Dudek Joachim a jószívű orvos, Hoffmann az építőmester, Mitter József Nagyváradujváros bírja és Dellortó Gáspár a kereskedő.

Végül a térképhajlásában meghuzódik egy név, szerény véleményem szerint a képiro neve: Jiliits.

Ime tehát itt Nagyváradon is élt a magyar nemzet fiaiban az emberi lélek olthatatlan tudásvágya és a nagyváradi társadalomnak most elsorolt tagjai mind azért állanak a földméri tudományáért és szelid erkölcséért anynyira tisztelt tanár szeméi előtt, mert maguk is nagyrabecsülték a hasznos, nemesítő ismeretek szerzését. Ezeknek mindnek megvoltak az ő könyveik, könyves pokaik, sőt könyves szekrényeik is s ezek között is azok szerezték legnagyobb érdemeket a közjólét iránt, akik e könyveket könyvtárakba egybegyűjtötték, rendezték, hogy belőlük a jövődő nemzedék is okulást merítsen.

A nagyszalontai függetlenségi párt gyűlése. A nagyszalontai függetlenségi párt vasárnap nagyszabásu gyűlést fog tartani. A gyűlésre már eleve nagyarányu előkészületeket tett a párt és szónokainak, többek között *Justh Gyulát* és *Batthyány Tivadar* grófot kérték fel, akik megígérték lejjövetelüket. A két szónok közül, azonban *Justh Gyula* aligha fogja beváltani ígéretét, mert egészségi állapota nem enged meg az utazást. Egy nagyszalontai munka-

párti lap értesülése szerint *Justh* állapota, bár *Justh* tegnapielőtti a képviselőházban is megjelent igen komoly. *Justh*nak, orvosai a legnagyobb nyugalmat ajánlották. A beteg azonban nem akarja betartani orvosai tanácsát és e miatt állapota komolyabbá vált. Hír szerint tegnapielőtti felkelése miatt ismét vérhányása volt a betegnek.

A holnapi közgyűlés.

Mit tárgyal a város.

A városi közgyűlés által tárgyalandó ügyeket az állandó választmány teljesen előkészítette és a közgyűlésig a városházán a bizottsági tagoknak rendelkezésükre bocsátotta.

A közgyűlés tárgysorozata a következő:

1. Polgármesteri jelenés. 2. A belügyminiszter leirata a Szent László-tér aszfaltozása ügyében. 3. A Szaroveszky-kórház szabályrendelete. 4. A fizetési előlegekről szóló szabályrendelet jóváhagyása. 5. A XVI-ik gyógyszer-tár engedélyezése. 6. A közkönyvtár szabályrendelete s a tanács javaslata a könyvtár bizottság megalakítására. 7. A reáliskola hozzájárulási összegének leszállítása. 8. A tanács javaslata, Zalavármegye közönségének az argentinai hus behozatal ellen a m. kir. kormányhoz intézett feliratának mellőzése tárgyában. 9. A városi tanács javaslata Versec város közönségének a magyar kir. kormányhoz a bortermeles elősegítése tárgyában intézett feliratára. 10. Weiszlovits Gyula thb. tag indítványa a Rimauóczy-szálló és fürdő házikézelésére vonatkozólag. 11. A város polgármestere a III-ik évnegyedi váratlan pénztárvizsgálat jegyzőkönyvét tudomásvétel végett beterjeszti. 12. A tanács az ipari ankét javaslatát beterjeszti. 13. A tanács javaslata a közuti alap 1911—12 évi költség-előirányzat miniszterileg kitógasolt tétéleinek helyesbítése tárgyában. 14. A tanács javaslata a város köztisztaságára fordított rendkívüli hitelösszeg engedélyezése tárgyában. 15. A városi tanács javaslata a lóhúsvágathatás tárgyában. 16. A tanács javaslata a Szigligeti-színház szinpadának zápor készülékkel leendő állítása tárgyában. 17. A városi tanács javaslata új díszletraktár felépítése tárgyában. 18. A városi tanács javaslata a Tisza Kálmán szobor helyének kijelölése tárgyában. 19. A tanács javaslata futó daru beszerzése tárgyában. 20. A tanács javaslata szerszám-gepek beszerzése tárgyában. 21. A tanács a villamos telepen építendő műhely építési munkáinak vállalatba adása iránt megtartott árlejtés eredményét javaslata kapcsán beterjeszti. 22. A tanács a tűzérlektanya kibővítésére megtartott árlejtés eredményét beterjeszti javaslata kapcsán. 23—26. Bérleti szerződések. 27. Bihar megyei gazdák áru- és hitelintézetének kérelme a sertésbizlaló telep kibővítése és szállami-gyár felállítására szükséges terület átengedése iránt (III-ad ízben kitűzve.) 38—46. Köztérvelési, utcaszabályozási ügyek, fizetési előleg iránti kérelmek.

Finom női szabóság!

Tisztelettel értesitem a n. é. hölgyközönséget, hogy egy elsőrendű modern szabász vezetése alatt finom női szabóságot rendeztem be.

Tisztelettel

FLEGMAN

dívatáza.

Bémer-tér.

Alapított 1888.

Ásatások a váradi várban

Irta Dr. Fordényi Kálmán.

»Eine Zeit Kommt, da Steine geworfen und widerum eine Zeit, da Steine gesammelt werden.« (Préd. 3, 5). Ez a felírás olvasható a nürnbergi zsinagóga falába illesztett régi XIV. századi góthikus ívkő u. n. »Sudenstain« tábláján.

Sokáig bizony szomorú idők jártak feletünk. Oreg harcok, háborúk dúlása eltemette az elmúlt századok dicső alkotásait. Ez lett a sorsa Szent László ősi székházának is. Lerombolták és köveit elhordták bástyáknak, a királysirokat pedig széthányták és kifosztották.

Elült a harcok és háborúk zaja... és most a sok vihart látott váradi vár udvarán lázasan dolgoznak a kincskeresők. Megvillant tegnap a munkás kezében a kapa meg az ásó, hogy napfényre hozzon egy eltemetett régi világot. Egy faragott kő, vagy egy oszlopfej sokszor az egész napi munka jutalma, s ez is milyen öröme hangol ilyenkor! Olyan számba jön minden kis töredék, mint más írott okmány, amiúgy minden műemlék elenyészésével nyilván történetkönyvünknek egy-egy lapja szakad ki. Nemzeti nagyságunknak jelzői a történelem lapjai, de mindama műalkotások, amelyek, mint néma bár, de élő emlékek, magának a történelemnek kutforrásul szolgálnak.

Ugyan kit ne érdekelne dicső eleinknek története, kulturális viszonyai és egykori művészete?!

Ez a kegyeletes kíváncsiság, jobban mondva tudni vágyás sürgette a váradi várban is az ásatásokat.

Nincsenek írott emlékeink, vagy más nyomaink, amelyek Szent László ősi székesegyházával komoly összeköttetésbe hozhatók. S nem is valószínű, hogy megismerhetjük igazában Szent László ősi egyházának eredeti arculatát, mert az az idők folyamán igen sok átalakításon, bővítésen és változtatáson ment keresztül?

Amint a váradi káptalani statutum leírja az ősi székesegyház fényes épület volt s »Erat autem Ecclesia ex prisca fundatione sui speciosa satis,« *) de nem is ír többet róla, mert a statutum, a Báthori András (1329—1345) püspök által épített székesegyházról beszél. Leírja, hogy e Báthori András által épített székesegyház körül fogta a régit, az az, mint Bunyitay véli a régi csak egyhajós egyház oldalfalai helyére egy-egy oszlopsort emeltetett, az oldalfalakat azután az oszlopsorokon kívül huzatta fel, úgy hogy aszékesegyház ezáltal három hajós lehetett és pedig, amint az 1883-iki ásatásokból megállapítható, ugynevezett csarnok-egyház volt, azaz főhajója nem emelkedett túl a két mellékhajón.**) Báthori András »cellákat emeltetett a szentély körül« folytatja a statutum,**) amiből azt következtették Ipolyi és Bunyitay, hogy a szentély körül kápolnakoszorú volt. Ezzel a kápolnakoszorúval a váradi székesegyház szépségben és térhatás tekintetében nagyot gazdagodott volna. És éppen azt van hivatalosan bebizonyítva a tegnapi napon megkezdődött ásatás, hogy a cellák alatt csakugyan kápolnákat kell-e érteni, vagy pedig sekrestyákat.

*) Batthány-codex I. 1 rubr. idéve Bunyitay, a váradi püspökség története III. 22 oldal.

**) A Bunyitay i. m. 28 és 32 old.

***) Batthány-codex I. 1 rubr. idéve Bunyitay 28 oldal.

Az 1883. ásatásoknak jelentősebb eredménye nem volt, minthogy Scolári András püspökök és Thurzó Zsigmond püspöknek sirtábláit napfényre hozta, nemkülönben hogy a talált kapuk és alapfalak szerint rekonstruálható volt úgy, ahogy Szent László ősi székesegyháza, valamint annak későbbi megújításai. *) Sajnos, azonban a megkezdett ásatásokat félbe kellett hagyni éppen akkor, midőn az északi keleti torony alapfalait sikerült már megtalálni és a templom szentélyének feltárása következett volna. Oka ennek a vár udvarán levő kut volt, mely a szentély közepébe esett, s melyet az ásatások által veszélyeztetve látott a katonai hatóság.

A három évtizede pihenő munkát e helyen folytatják jelenleg. Nagyon valószínű, hogy több értékes síreletre fognak bukkanni a szentélynek napfényre hozatalával. Ismeretes ugyanis a középkor ama szokása, hogy legjobbjainak a szentélyben a föltár előtt nyitottak sírt.

Királyokat, tejedelmeket, legelőkelőbb nemzetségeink tagjait látjuk Szent László ereklyéi köré temetkezni, úgy hogy az egyházi ének joggal mondhatja:

»Környülfekszének téged császárok
Püspökök, királyok, jobbágy urak.«

S valóban 1755-ben megtalálták a váradi várban Mária királyné sírját, koronáját és egy országalmát. Tehát itt kell keresnünk Zsigmond császárnak nagyszerű síremlékét is, melynek sírfeliratát ismerjük ugyan, de az eredeti követ még eddig senki sem látta. Itt sejtjük II. András király és Beatrix királyné sírjait is.

Hogy mindebből mit fognak beigazolni az ásatások, nem tudhatjuk. Most még csak a hangulatnál tartunk. Különben a várban 180 négyszögméternyi területen 2 méter mélységig már leástak a tegnapi napon.

Az olasz-török háború.

Konstantinápoly, okt. 10.

Az új-török bizottság épületében tegnap tűz ütött ki, amelyet hamarosan eloltottak. Megállapították, hogy gyújtogatás történt. A tettesek ezideig ismeretlenek.

Konstantinápoly, okt. 10.

A kormány az olaszokkal kötött összes vétel- és bérleti szerződéseket és concessiókat megsemmisítette. Az olaszok tulajdonában lévő összes ingatlanok a kormányrendeletek következtében visszaháramlottak a vakuf tulajdonába. Ezek az ingatlanok csupán a fővárosban több millió értéket képviselnek.

Konstantinápoly, okt. 10.

Diplomáciai körökből jelentik, hogy Törökország valószínűleg el fogja fogadni Németország közvetítő javaslatát. Azt beszélik, hogy Törökország erősen közeledik a hármasszövetséghez.

Róma, október 10.

A miniszterium mátol fogva nem enged meg, hogy az újságok táviratokat közöljenek a hadműveletekről.

Rotterdam, okt. 10.

A hágai asszonyok felhívást intéztek az összes németalföldi asszonyokhoz, hogy írjanak

*) L. bőven: Bunyitay i. m. 30—38.

alá egy Elena olasz királynéhoz intézett iratot, melyben tiltakoznak a Törökország ellen indított háború ellen.

Konstantinápoly, okt. 10.

Carikov orosz nagykövet kijelentette, hogy a tripoliszi kérdés e hét végéig rendezve lesz. A nagyhatalmak kedvezően feleltek Törökországnak közvetítés iránt hozzájuk intézett kérésére.

Pétervár, okt. 10.

Abból, hogy a török minisztertanács elhalasztotta az olaszok kiutasítását és hogy Assim bég radikális új törököt neveztek ki külügyminiszternek, a háborúpárt befolyásának növekedését következtetik. Számos mecesben a hodsák a háborút hirdetik.

Róma, október 10.

Diplomáciai körök megvannak róla győződve, hogy a nagyhatalmak a porta kérésére, hogy érdekében közbenjárjanak, egyhanguan azt felelik, hogy a fenforgó viszonyok között a befejezett tény elismerése az egyetlen út, a melyen megegyezés létrejöhet, azonban a portának gyorsan kell magát elhatároznia s a megtorlás politikájáról le kell mondania. Ausztria és Magyarország és Németország nagykövetei tegnap alaposan felvilágosították a nagyvezírt a dolgok állásáról.

**Gzipő, kalap, harisnya és fehérmű
legjobban és legolcsóbban
REICHARD áruháza
czégnél, Fő-utca szereshetők be.
Gymnasium, Reál és Polgári
iskolai diák sapkák.
TORNA CZIPŐK.**

115

UJDONSÁGOK.

A XI. Katholikus nagygyűlés.

Az Országos Katholikus Szövetség elnökéhez, mint a katolikus nagygyűlés előkészítő bizottságának elnökéhez ismét a következő levelek érkeztek:

»Nagyméltóságú Gróf Elnök Ur!

Öszinte örömmel és igaz köszönettel vettem Excellenciád f. évi augusztus hó 24-ről keltezett nagybecsű átiratát, mely szerint az Országos Katholikus Szövetség által rendezendő XI. katolikus nagygyűlés ez évi november hó 12—14 napjain Budapesten fog megtartatni.

Midőn a nagygyűlés üdvös törekvéseire és működésére szívből kívánom az Isten bőséges áldását, van szerencsém egyuttal Excellenciád szives tudomására hozni, hogy a följajánlott védői tisztelettel készséggel elfogadom.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Eperjes, 1911. szeptember hó 24.

Vályi János,
eperjesi püspök.

»Nagyméltóságú Elnök Ur!

Benső örömmel vettem Magyarország nagy napjainak, az ezidei katolikus nagygyűlés megtartásának híreit.

A katolikus nagygyűlést a katoliciz-

más energiájának, akaraterejének, mind határozottabb cselekvőképességének törekvésében és megőrzésében ideális apostolokodásnak tartom. Ez a magyar katolicizmus rostruma, melyről vezéreinknek időnként az élet irányítását ki kell adniuk. A katolikus naggyűlések határozatainak megvalósítása a mai hatalmunk. Ugyanazért a legkészségesebben vagyok és leszek mindenkör munkása azon törekvéseknek, melyeket az Országos Katolikus Szövetség a katolikus naggyűlések által Istenünkért és Hátunkért eléri óhajt.

A XI. katolikus naggyűlés védőségét örömmel vállalom s annak eredményes működésére Isten áldását kérem.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tisztelettel öszinte nyilvánítását, melylyel maradtok Kássán, 1911. szeptember hó 27-én.

Nagyságodnak

alázatos szolgálója:
Dr. Fischer Colbrin Agost,
kassai püspök.

* **Személyi hír.** Dr. Berkovits Renée városi tisztiorvos több heti külföldi tanulmányújról hazatért, megkerdte hivatali működését és rendeléseit.

* **Küldöttség a belényesi törvényszék ügyében.** A belényesiek szívós kitartással és taradhatatlan energiával küzdenek a törvényszék felállításáért. Kívánságuknak minden tekintetben jogos voltát maga az igazságügy-miniszter is elismerte, aki előtt tegnap délelőtti tisztelgett a képviselőkben a belényesiek küldöttsége. A küldöttséget, amelyen Miskolczi Ferenc (ispán és Fráter Barnabás alispán, s a biharmegyei országgyűlési képviselők is résztvettek, gróf Tisza István vezette Székely Ferenc igazságügy-miniszter elé. Az igazságügy-miniszter tárgyi és elvi szempontból nem ellenezte a kérés teljesítését és úgy nyilatkozott, hogy amennyiben nagyobb akadályai a törvényszék felállításának nem lennének, az a jövő évben megtörténik.

* **Hittanári vizsgálat.** Krajník György debreceni terézianummi praefectus és Zahoray József szarvasi káplán tegnap Nagyváradon sikerrel tették le a középiskolai hittanári vizsgálatot az erre rendelt vizsgáló-bizottság előtt, melynek elnöke Fetter Antal püspöki helynök volt.

* **Esperantó kursus.** Ma este egy érdekes arcú, sápadt fiatal ember fog fölényes biztossággal beszélni a városháza villanyfényes dísztermében egy különös, diadalmas hódításról. Minden öt percben szabályos pontossággal nyúl aranykeretű cikkerehöz, hogy megőrsítse s valahányszor kiejti az »esperanto« szót, mindannyiszor picit, alig észrevehető villanás csap föl szemében. Valami különös lelkesedést lehet kiérzéni a szavából, a hangjából. Így szoktak beszélni azok, akik nagy és ritka kincseknek bírnak. *Robicek Pál*, a »La Verda Standard« esperantó lap szerkesztője fog előadást tartani ma este 6 órakor a városháza dísztermében az esperantó nyelvről. Főöslegesen tartjuk ennek az elsőrendű kultúrtevényeknek nagy fontosságát kiemelni. A nemzetek közt álló végtelen távolságokat, az idegenséget akarja ez a nyelv megszüntetni. Igaz, hogy ma még nem ment át a társadalom minden rétegén fontosságára, de a tartós munka hamar erőre emelheti. Az előadás ingyenes.

* **Áthelyezés.** A m. kir. pénzügyminiszter dr. Tószói Géza nagybecskereki pénzügyi fogalmazót saját kérelmére a nagyváradai pénzügyigazgatóságához helyezte át.

* **Megtagadott a lamsegély.** A nagy-pataki görög-kelém egyház 400 korona állami segítyt kért a vallás- és közoktatásügyi ministertől. A miniszter tegnap küldte le a vármegyében a kérelem tárgyában hozott döntését. A miniszter a kérelmet nem találta teljesíthetőnek, mert a nagy-pataki iskola egyáltalán nem telet meg a törvényes kívánalmakkal, sőt legutóbb az hatóságilag be is látott.

* **Bendek a Fekete-Kőrös medrét.** A Fekete-Kőrös medrét tudvalegileg rendezni fogják. A rendezés költségeinek fedezéséhez a k. reszvedelmi miniszter 10 000 korona hozzájárulást szavatolt meg. Tegnap a földművelésügyi miniszter értesítette a vármegyét, hogy mederrendéshez 5000 korona segítyt utalványoz. A még fedezetlenül lévő 3323 korona költséget az illetékes ármentesítő és visszabájlózó társulat fogja viselni.

* **Ajándékozás.** A római kat. püspökség 3 puttony, a papnevelő-intézet 3 puttony, Des Eschrollés Kruspér Sándorné 1 puttony szőlővel ajándékozta meg a katolikus legényegyesületet. Ezen nemesszöv. ajándékozásért ezután is legnagyobb köszönetet nyilvánítja az egyesület igazgatója.

* **Bossorkány kergetés Hosszúasszon.** A tenkesi járás kis román lakosságú községében, hetek óta pusztít a tyúkölés. A szegény emberekre nagy csapás ez a járvány, mert már alig van valami tollas jószág az udvarukban. A falu okosai sokat tapakodnak azon, vajjon mi oka is lehet ennek a nagyveszedelemnek. Végre is az egyik okos esküdtember kisütötte, hogy ezt a bajt nem idézhette más elő, mint Téglás Mária a falu végén lakó kártyavető cigányasszony. A nép hitelt adott a bölcs ember szavának és rövidesen elhatározták, hogy Marit kikergetik a faluból. Tegnap este, szegény öreg cigányasszony már aludt, nagy sereg férfi, asszony és gyermek vonat a konyhájába. A kis putri szalmafedelét fölgujtották, aztán éktelen sivalkodásba kezdtek, szidták a szerencsétlen némbert az oláh igéknél minden e célra alkalmas kifejezéssel. A szerencsétlen nem a-art kibujni vacakból, de a tujtagató füst végre csak kihajtotta. A vitez sereg hosszányulni nem mert, félték hátha érintése megront valakit és így Mari bántalmat anul megmenekült. Merre ment, hol tartózkodik, nem tudja senki a faluban.

* **Megégett kisleány.** Mundrila János nagyváradai lakosnak 3 és fél éves Anna nevű kisleánya tegnap délután 3 óra körül lakásukról kivitt a kertbe egy dobor gyufát s asszal ott tüzet gerjesztett, mely ruháját felgyújtotta. A kis leány súlyos égési sebeket szenvedett, melyekkel a biharmegyei kórházba szállították, sérülése súlyos, de nem életveszélyes.

* **Kazánfűtők tanfolyama.** A m. kir. Technológiai Iparmúzeum f. évi október hó 14-től december 1-ig terjedő időben kazánfűtői tanfolyamot rendez, mely egyben előkészíti a december-február hóban tartandó sabil gépkészítő tanfolyamára. A tandíj 8 korona. A tanfolyamra legfeljebb 20 hallgató vétetik fel. Jelentkezések elfogadotnak az ipariskola alulirt igazgatója által. Az előadások okt. 14-én veszik kezdetüket. Nagyvárad, 1911. okt. hó 10. *Szűcs István.*

* **Találtak egy villamos bérletjegyet és 3 darab zálogcédulát.**

* **Elvezett egy kurtirozott farku »Falu« névre hallgató 2 éves foxterier kutya.** Becsülete és megálló jelentkezzék a rendőrség I. emelet 14. számú szobájában.

x **MEGERKEZTEK a Párisi és Bécsi kalap modellek, Nagy Sándor-u. 4. szám alatt.**

VOSZKA FERENCZ

cipő- és csizmaárul
meglepő szolid árban
előnyösen beszerezhető.

Cégt. IFJ. VOSZKA FERENCZ
TELEPHON 1133. TELEPHON 1133.

x **Itt a vadászat!!** Ha elverettel akar vadászni, úgy legyveret és patron szükségletet szeretne be szerezni, mert nem mindegy az, hogy csak puska vagy patron legyen, hanem fontos, hogy az jó és szakértő által legyen készítve, ne hagyjuk magunkat félrevertetni hangzatos hirdetésekkel, mert rendszeren későn bájuk csak meg, ha ilyeneknek fordulunk. **Sauer-típusú** fegyverek eredeti gyári árban árjegyzék szerint; továbbá a leg-első rendű gyárosok fegyverei csak **LADANYI JOZSEF** puskaárvesnél kaphatók eredeti árban. M. kir. kőporáruda. Telephón 269. Nagyvárad. Rákóczi-ut.

x **Korsó kávéház megnyitása.** Van szerencsénk a n. e. község b. tudomására hozni, miszerint Kőrös-utca 1. szám (Szabó-ház) a mai kor igényeinek megfelelő kávéházat rendeztünk be és azt folyó hó 5-én ünnepélyesen megnyitjuk. Hosszu éveken át ezen a pályán való működésünk elég garanciát tesz arra, hogy kitűnő kávéházunk a n. e. község rendelkezésére álljon. Családok találkozó helye, pontos és figyelmes kiszolgálás. Minden este zene. Számos látogatásért esedeznek *Peri Frigyes* és *Sárgy Ernő* kávéosok.

x **Habig kalapok, Fownes keztyűk, angol cipők egyedüli raktára**
RÓTH M. UTÓDÁNÁL.

* **Asz idei szép öszi napokat** legközelebb **CSÁKY SÁNDOR** terített asztalai mellett tölthetjük el. (vasút-állomás repülő-híd hegyoldali lejárójánál) hol mindenkor tisztán kezelt **kitűnő hegyi borok, izletes jó magyar konyha** áll a t. község rendelkezésére. — Minden szerdán este friss flecken-sült. — A t. község szíves pártfogását kéri **Csáky Sándor** vendéglőse.

x **Csillár és fémáru gyártási telep:**
Nagyvárad Iroda s raktár
Szt. János-u. 1. Bemer-tér 3.
Telefon 556. Készítik a legkisebb kivitelben modern és stílusos csillárokat, villamos **gáz** vagy **petróleumra** átalkotások s régi csillárok galvanizálás; **villamos motor, világítási** és csengő berendezések a legolcsóbban. Kiváló tisztasággal **STERN ADOLF.** 33

x **Casinók,** olvasóköri, nép-, önképző-könyvtárak, valamint szakszervezetek igen gondos és előnyös kiszolgálásban részesülnek. **Benkő Arthur** könyv és papír keresk. modern antiquariumában, Nagyvárad, Rákóczi-ut 10.

Kolosváry Sándor

ékszerész, arany és ezüstműves üzletét
folyó év május 1-én helyette át
míg az építkezés tart Nagy-
várad, Rákóczi-ut 5. sz. Veiszlovits
házba, az Orsolya nárdá templomával
szemben.

Tudósítás!

Tudatni kívánom az igen tisztelt eddigi megrendelőimmel és az elegáns ruhákat szerető uri közönséggel, hogy

az őszi és téli szöveteim

megérkeztek. Angol és belföldi szövetekben oly nagy választékkal rendelkezem, hogy bármelyik fővárosi céggel felveszem a versenyt, ugyancsak az előállításban is, ami a saját vezetésem alatt történik

Nagybeesü pártfogást kér

FRIEDLÄNDER

angol uri szabó cég

Nagyvárad, Szent János utca 4. sz.

Mintákkal kívánatra házról szolgálók.

Telefon 11-41.

Telefon 11-41.

SZINHÁZ.**Heti műsor:**

Szerda: A szent liget.

Csütörtök: A szent liget.

Péntek: A szent liget.

Szombat: Kornevillei barangok.

Vasárnap este: Iglói diákok.

A szent liget. A magyar színpadok legkedveltebb párisi vígjátékainak, Flers és Caillavetnek mindnütt nagy sikert aratott új boházatait: a Szent ligetet mutatja be ma este a Szigligeti színház. A főszerepek Tóth Elek, Étsv, Körössi Juci, Sik, Leöwei és Thurányi kezében vannak, két égtelen tehát, hogy a premier a nagy siker jegyében fog lezajlani.

Vas és rézbutor **gyári taktári**

Székrenyág 3 matraccal 20 korona
Sodronybetét 10 korona
Rézkarniss 4 korona
Gyermekágy 24 koronától feljebb, kapható
Kohn Adolf
 vaskereskedőnél Nagyvárad, Kossuth-utca
 10 sz. Telefon 636.

Igazságszolgáltatás.**Elitelt sikkasztó.**

Simon Gyula karczagi nyomda tulajdonos a múlt év május havában eladta az egész nyomdafelszerelést Katona Imrének és Reich Sándornak, kik azt együttesen vették meg. 1200 koronát ki is fizettek a szerződés megkötésekor. Azonban időközben Reich visszalépett a vételtől, mert nem akart Katona Imrével társ lenni, aki azután maga vette meg a nyomdafelszerelést. Új szerződést csináltak s Katona át is vette a nyomdakészletet, de nem fizetett az eladónak egy krajcárt sem. Sőt az egész nyomdát időközben eladta s ebből a vételárból sem fizette ki Simont, aki emiatt sikkasztás miatt tett feljelentést ellene.

Ma volt ez ügyben a főtárgyalás a kir. törvényszék büntetőtanácsa előtt Vámosi törv. bír. elnöke alatt. A bíróság a vádat beigazoltnak találta és a vádlottat 3 havi fogházra s a költségek megtérítésére ítélte.

SPORT.**Bajnoki mérkőzés.**

Nagy érdeklődés mellett folyt le vasárnap délután a sporttéri kettős bajnoki labdarúgó mérkőzés, amely szenzációs eredményeket hozott. Az utóbbi időben egymásután diadalokat arató NAC. ismét megmutatta, hogy nagy eredményekre van predesztinálva és 6:0 arányban győzte le a debreceni MTE kintű csapatát. Az őszön ez a második debreceniek felett aratott fényes győzelem, amely után a bajnokság elnyerésére komoly jelöltként vehető. Az első félidőben bár meglehetősen gyöngye eredményt értek el, annál jobban igyekeztek a másodikban. Kovács center, aki máris nagy népszerűsége tett szert, egyik goalt másik után fejelte, vagy lövi. Nagybárá kornerékből kaptak a debreceniek goaljaikat, itt külön kiemelendő Felhő hátvéd hetven méteres unikum shottja, amely közvetlen a kapufa alá ment de a debreceniek kapusa azt korszerű hártotta. Percekig tartó, frenetikus taps honoalta ezt a ritka szép rugást. A NAC csapatát összejátéka egyre szépül és egyenrangúvá emelkedik erős védelmével. Sárközy, Grell, Sümegi, Fenyő jó formában voltak, Hirschfeld kapus pedig két biztosnak vett goalt védett ki barmatos ügyességgel.

A H. I. M. E. is szépen játszott, különösen erős volt védelme, meglátszott azonban, hogy nincsenek ily hosszú pályához szokva.

A miskolci S. E. és a N. S. E. eredménye is elég kielégítő volt, amennyiben 5:0-ra kaptak az erős miskolciaktól, a kik ezen eredményt annak tulajdoníthatják, hogy nem a legutóbbi erős összeállításban, hanem hat találékkal vették fel a harcot. Meglátszott ez Bodnár kedvetlen játékán is.

Az N. S. E. határozott javulást mutatott s ebben az oroszán rész: Viesneré, a ki vasárnap önmagát multa felül. Oly szépen játszott, hogy a nézők teljesen elragadtatva, állandó tapsviharral kísérték minden egyes sikerült hártását.

Kapusuk: Raitz gyönyörűen védett. Biró: Hajdu volt. (D. T. E.)

NYILTTÉR.**NEUMANN TESTVÉREK**

Üvegfestészeti és diszúvegezési műintézete.

Üvegcsiszoló és tükör áruháza.

NAGYVÁRAD, RÁKÓCZI-UT 55. SZÁM.

A főtisztelendő papság szives figyelmébe ajánljuk műtermünket

templom ablakok diszúvegezésék készítésére, művészies és egyszerűbb kivitelben ólom keretbe foglalva.

CZÉGÜNK TÖBSZÖRÖSEN KITUNTETVE.

Telefon 1164.

TÁVIRATOK.**Károly Ferenc József esküvője.**

Róma, okt. 10.

Bisletti pápai majordomus a pápa nevében és megbízásából legközelebb Bécsbe érkezik, hogy Károly Ferenc József kir. herceg és Zita hercegnő esküvőjén a szertartást végezze.

A rojalisták készenlétben.

Lisszabon, okt. 10.

A megvert rojalisták visszamentek a spanyol határra s Portugáliától egy kilométernyire állottak meg, hogy bármikor visszamehessenek portugál területre. A kormánycsapatok kudarcot vallottak azaz az igyekezetükkel, hogy a monarchista csapatokat körülzárják.

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCKICS GYULA

Részvénykicserélési felhívás!

Az Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi bank és Központi Takarékpénztár r. t. felhívja azon tisztelt részvényeseit, kiknek birtokában **Központi Takarékpénztári részvények vannak**, hogy ezen részvényeket, szelvényekkel együtt, kicserélés végett az Egyesült intézet Teleki-utcai fiókjánál (Teleki-u. 3.) folyó évi október hó 10-től október hó 31-ig beszovalgaltatni sziveskedjenek.

Minden egyes Központi Takarékpénztár részvény helyett 1 Egyesült intézetbeli részvény fog kiadott.

A kicserélés végett beadandó részvényekhez jegyzék csatolandó azon nevek felsorolásával, melyekre az új részvényeket kiállítatni óhajtják.

Ezen részvények kicserélése, ha az új részvények a régiekkel azonos nevekre állítatnak ki, díj- és illetékmentes, ha azonban az új Egyesült intézetbeli részvény a régitől eltérő más névre állítatik ki, a rendes részvényátírási-díj és illeték lesz fizetendő.

Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár részv.-társ.

Nagyvárad város közigazgatási bizottságától.

863-911. kb. sz.

Hirdetmény.

A kereskedelmi m. kir. miniszter ur 44652-911. sz. rendeletével a nagyvárad városi vasut által a Haggemacher és az Aufricht-féle telepekhez tervezett iparvágányok közigazgatási bejárását elrendelte, az eljárás megkezdésének idejéül folyó évi október hó 14-ik napjának délelőtti 9 óráját, összejöveteli helyül pedig Nagyvárad város székházának tanácstermét tűzte ki.

Ezen bejárásra az 1896. évi 46181. sz. kereskedelemügyi miniszteri rendelet értelmében az összes érdekelt magánfeleket meghívom azzal, hogy ezen bejárás az érdekeltek megjelenése nélkül is meg fog tartatni.

Nagyvárad, 1911. okt. 9.

Hlatky Endre.
 főispán.

Telefon: 629. sz. Telefon: 629. sz.

PÁL SÁNDOR

műbútorasztalos

Nagyvárad, Uri-utca 49. szám.

Elvállal minden szakmájába vágó munkát, u. m.: matt és fényezett szobaberendezések, konyhabutorok készítését és portál munkákat.

Jó és izléses munkaért jótállok.

Telefon: 629. sz. Telefon: 629. sz.
192

9026—1911. sz.

Árverési hirdetés.

A kiskoru Gábor Géza és Gábor Gizella tulajdonát együtöd—együtöd összesen kéttized részben képező alább felsorolt ingatlanok Nagyvárad város Árvászkének 9026—1911. sz. véghatározata értelmében nyilvános árverés útján fognak eladni.

Az eladás tárgyát képező ingatlanok a következők:

I. A nagyvárad 2904. sz. tkvi betétben A + 1—4 sorsz. 5054, 5055, 5079 és 5080 hrsz. alatt felvett ingatlanoknak a kiskorukat illető kéttized része.

II. A nagyvárad 2949 sz. telekkönyvi betétben A + 1 sorsz. 5078 hrsz. alatt felvett ingatlan kiskorukat illető kéttized része.

III. A nagyvárad 2950 sz. tkvi betétben A + 1 sorsz. 5081 hrsz. alatt felvett ingatlan kiskorukat illető kéttized része: s végül

IV. A nagyvárad 3568 sz. tkvi betétben A + 1 sorsz. 5082 hrsz. alatt felvett ingatlan kiskorukat illető kéttized része.

Kikiáltási ár az összes most felsorolt ingatlan részekre nézve 4500 korona.

Az árverés foganatosítására határnapul f. évi október 18. napjának d. u. 3 órája tűzetik ki. (város háza II. em. 39. szoba).

Az iratok ezen határnapig a hivatalos órák alatt az árvászké kiadónál megtekinthetők.

Ajánlat az összes ingatlanokra csak együttesen tehető.

Venni szándékozók kötelesek az árverés napjáig a kikiáltási ár 10 százalékát, azaz 450 koronát a városi pénztárba bántépnyül letenni és az erről szóló nyugtát az árverés alkalmával a kiküldöttnek átadni, továbbá a jelen árverési hirdményt és feltételeket sajátkezűleg aláírni.

A tett ajánlat a venni szándékozókát feltétlenül kötelezi, a kiskorukat ellenben csak akkor, ha a vá-

rosi árvászké a tett ajánlatok felett már határozott, illetve azok egyikét elfogadta. Az árvászké a tett ajánlatokhoz kötve ninesen, azok között szabadon választhat, vagy egyiket sem fogadja el.

Az ajánlat elfogadása után, illetve az idevonatkozó véghatározat jogerőssé váltától számított 15 nap alatt tartozik vevő a megajánlott vételárat a gyám-pénztárba befizetni. Tartozik továbbá ugyanezen idő alatt az Árvászké t. ügyészenél az adás-vételi szerződés elkészítése végett jelentkezni.

Ha az ajánlattevő ezen kötelezettségeinek meg nem felel, a gyámhatóságnak jogában áll őt vagy ajánlata teljesítésére perrel kényszeríteni vagy a jogügyletet hatálytalannak kimondani, esetleg az ajánlattevő kárára és veszélyére új árverést tartani, vagy az ingatlanokat ugyancsak ezen következmény terhe alatt másképen értékesíteni.

A jóváhagyási záradékkal ellátott szerződést a gyámhatóság csak akkor adja ki, ha ajánlattevő az összes árverési feltételeknek megfelelt.

A szerződés készítés és bekebelezés költségei, az összes illetékek vevőt terhelik.

Nagyvárad város árvászkének 1911. október 7-én tartott üléséből.

Dr. Istváffy,
elnök.**Értesítjük**

igen tisztelt vevő közönségünket, hogy legújabb kicsinybeni elárúsító üzletünket

Zöldfa-utca 7. sz. alatt

Dr. MUNK házban megnyitottuk.

Moskovits Farkas és Társa

cipő és csizmagyár r-t. Zöldfa-utcai fióküzlet.

Legnagyobb választék férfi, női és gyermek cipőkben!

Egységes szabott gyári árak!

TELEFON!

Megérkezett

a nagy cipő szállítmány, az első nagyvárad iletjes cipő áruházba, ahol minden fajta cipő igen olcsó árban kapható.

Belvárosi Takarékos épület, Barcs-palota.

Eladó házhelyek és szőlőföld.

A város közepétől gyalog fél órányira fekvő Görögoldal-
lon 800 négyszögöles ház-
helyek, 2—3 ezer öles szőlő-
nek való föld

eladó.

Értekezhetni a déli órákban

Székely Sándor,

káptalani főszámvevőnél

Csengeri-utca 15. szám.

CSILLÁRperzsa szőnyeg,
rézbutor, bronz-árak,kávésoknak, vendéglősök-
nek és cukrászoknak figyel-
mébe ajánljuk, hogyk'naezüst tálca, kávé és tej-
kannák, gyufatartók és kések,használt, de nagyon jó álla-
potban olcsón eladatnak,
valámit előkelő uriszoba
berendezések, eredeti olaj-
festmények, ugyszintén
többféle dísz tárgyak, mint**alkalmi árak**

a legelőnyösebben beszerezhetők

Budapest, Andrassy-út 35. I. em. alatt

Viszontelárusítóknak nagy engedmény!!!

**KÁLYHA
TÁLCZÁK
ELLENZÖK
FAKOSARAK
SZENTARTÓK
NAGY
VÁLASZTÉKBAN**

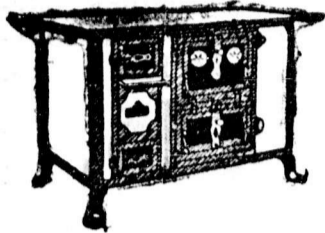
TARSOLY és RISZTÓ különlegességek vaskereskedésében N.-Várad, Rákóci-ut.

Uradalnok, gazdaságok, községek ha jó kútat akarnak, forduljanak:

Márkutz József

villanyerőre berendezett épület és diszmulakatos ipartelepéhez

NAGYVÁRAD, Perces-utca 9. szám.

Szép, tartós és jól főző

takaréktűzhelyek

és lakatos tömegárak állandó raktáron.

Drótkerítéseket a legjutányosabb áron készít.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Dajkovits E.

fényirodájában
Sas palota

esküvői felvételek a legdiszesebb elrendezésben,

villany felvételei speciálitása
utólérhetetlen.

Bámulatba ejt mindenkit az „ILLATSZER KIRÁLY” árai!

Figyeljen az árakra.

Körözspart, Lévay-palota.

1 üveg Odol	74 kr.	1 üveg Kerpel kézfinomító	88 kr.	1 csomag eredeti Gillette kés	1 frt 85 kr
1 > francia szájjviz	25 >	1 tégely Margit krém	40 >	1 Gillette stánzatu borotva készülék	1 > 50 >
1 > száj szagtalanító	50 >	1 > Diana krém	65 >	1 valódi serte hajkefe	70 >
1 tubus dr Heyder fogorém	50 >	1 drb Dianna szappan	65 >	1 dublé hajszkefe	20 >
8 > Thymol	20 >	1 dob Lickner puder	88 >	1 valódi serte ruhakefe	46 >
1 > Stomatín	20 >	1 > amerikai porcellán puder	1 frt 20 >	1 körömkéfe	06 >
1 > tégely Odontín togpaszta	55 >	1 üveg amerikai petrol	50 >	1 surolókefe óriási	20 >
1 drb Odontín betét	35 >	1 > Emke hajszesz hajhullás ellen	1 frt — >	1 surolókefe kisebb	10 >
1 üveg Picavau	98 >	1 fekete champos	12 >	12 drb Royal angol cipő erém	96 >
1 üveg Bay Rum	85 >	1 rud rozsa Glycerin szappan	20 >	1 drb cipőerém-kefe kenőkefével	70 >
1 > Jera violette brillantín	30 >	8 drb francia ibolya szappan	50 >	1 > cipőfenyemítő flanel	20 >
1 > francia brillantín	15, 20, 35 >	1 > Kielhauser ibolya glycerin szappan	28 >	1 > Jurigatem Zománc	80 >
1 > folyékony brillantín	50 >	1 > Speick szappan	28 >	1 mtr vörös gumicső	60 >
1 > valódi dió olaj	15 >	1 > Windsor szappan	88 >	Egynegyed Ko Brunz watta	85 >
1 > > > kivonat	75 >	1 tubus kaloderma	28 >		
1 drb bajszkötő	15, 20 55 >	1 > Beloderma kézfinomító	20 >		
		1 üvegtégely tejzsem	20 >		

Gummi ágylepedő 6 féle minőség igen olcsón, mindennemű betegápolási cikk legolcsóbban, minden más itt fel nem sorolt pipere és háztartási cikkek legnagyobb választékban, igen olcsón! Saját zsebének ellensége, ha személyesen meg nem győződik az árákról.

Nincs vásárlási kényszer! Illatszerek kimérve a legmodernebb Odeurökben!

Városi raktár megnyitás!

A t. vásárló közönség szives tudomására hozzuk, hogy az ujonnan épült

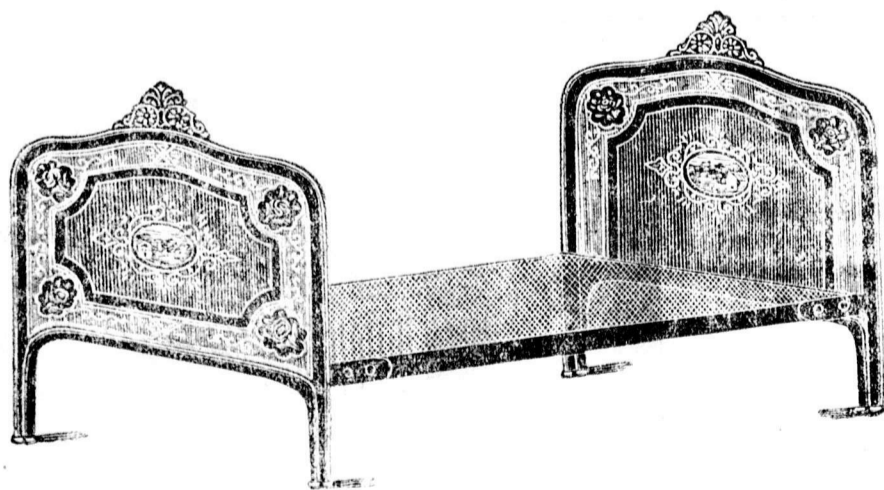
Weiszlovits - palotában

Rákóczi-ut 13-ik szám

városi

raktárunkat

foly hó 15-én megnyitjuk.

Mindennemű *vas és rézbutorokat, ágybetéteket* és egyéb felszereléseket a legszébb kivitelben és legjutányosabb árakban fogjuk árusítani és állandó kiállításunk megtekintésére a t. közönséget vásárlási kényszer nélkül is szivesen fogadjuk, hol bármi felvilágosítással szivesen szolgálunk.

Kiváló tisztelettel:

Vas- és rézipar R.-T.